

В. Є. ЛУК'ЯНЧЕНКОВА

*Харківський національний університет міського господарства
ім. О. М. Бекетова, Україна*

ФОРМИ ТА МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті розглянуто аспекти інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу. Доведено, що висока інноваційна активність економіки забезпечується провідною роллю держави на науково-технічному ринку, у визначенні національних пріоритетів і активним впливом держави на процес інноваційного розвитку через систему економічного стимулювання. Аналіз рівня отримання доходу будівельними підприємствами Харківського регіону довів, що збільшення рівня доходності підприємств відбувається у першу чергу за рахунок використання нової техніки та інвестицій у впровадження нових інноваційних ресурсозберігаючих технологій. Зроблено висновок про те, що найбільш суттєвими формами і методами стимулювання інноваційної діяльності є економічні стимули, які є основою для розвитку колективних форм стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві.

Ключові слова: *стимулювання, інноваційна діяльність, метод, будівельні підприємства.*

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки успішне функціонування будівельних підприємств обумовлено ефективною роботою інноваційного механізму їх розвитку. Дослідження господарської практики свідчить про те, що значення інноваційної діяльності для підприємств будівельного комплексу в сучасних умовах постійно зростає. Між тим статистичні дані останніх років по регіонах України свідчать, що будівельні підприємства відчувають серйозну кризу в інноваційній сфері, і якщо не вживати активних заходів з її подолання як з боку державної та регіо-

нальних влад, так і з боку керівництва самих підприємств, то несприятливі наслідки в найближчому майбутньому будуть ще значнішими. Тому сьогодні вкрай гостро постають питання стимулювання інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу на державному та регіональному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми стимулювання інноваційної діяльності в різних галузях економіки, в тому числі у будівництві, знайшли відображення у наукових працях закордонних та вітчизняних вчених-економістів, зокрема: Б. В. Буркинського [1], Л. І. Воронецького [2], А. Р. Ганієвої [3], Н. В. Поліщук [4], В. П. Ситник [5] та ін.

Але широке коло питань щодо стимулювання інноваційної діяльності будівельних підприємств є недостатньо опрацьованими і потребують глибоких і всебічних досліджень. Зокрема питання, пов'язані з формами та методами стимулювання інноваційної діяльності.

Метою статті є визначення сучасних форм і методів стимулювання інноваційної діяльності будівельних підприємств Харківського регіону.

Виклад основного матеріалу. Ефективному залученню до господарського обороту будівельного підприємства нових технологій перешкоджають недосконалі методи стимулювання інноваційної діяльності, які є елементами управління інноваціями і мають важливе значення при виборі оптимальної інноваційної стратегії розвитку підприємства і поєднують у собі інтереси всіх учасників інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність являє собою сукупність базових елементів (рис. 1).

Будівельна галузь повинна виконувати, перш за все, всі народногосподарські функції, а саме: створення основних фондів і виробничих потужностей з впровадженням передових досягнень науково-технічного прогресу, швидку модернізацію діючих підприємств на основі прогресивних технологій, комплексну і своєчасну реалізацію соціальних програм, забезпечення високої якості будівельної продукції, скорочення строків будівництва і підвищення ефективності інвестування [6].

Головне, що слід витягти з досвіду країн з ринковою економікою, полягає в наступному: висока інноваційна активність економіки забезпечується провідною роллю держави на науково-технічному ринку, у визна-

ченні національних пріоритетів і активним впливом держави на процес інноваційного розвитку через систему економічного стимулювання.

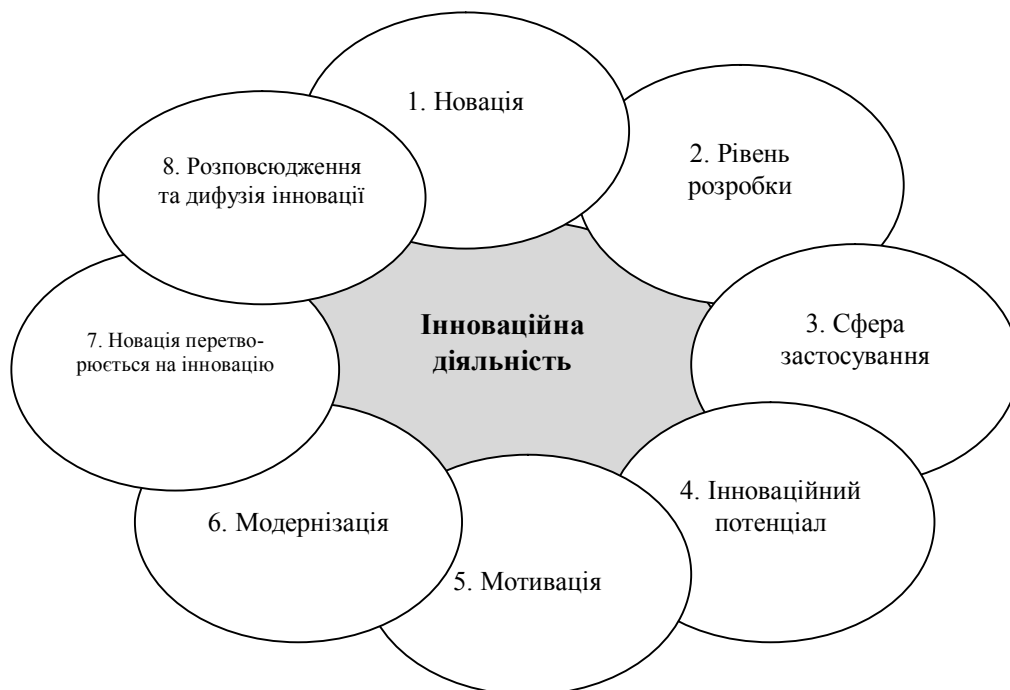

Рис. 1. Склад і послідовність елементів інноваційної діяльності підприємства

Стимулювання інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу з боку держави шляхом введення закону про пільги на інноваційну діяльність може привести не тільки до зростання інноваційної продукції на підприємстві, зростання прибутку, але й до інтенсифікації виробництва, що теж в свою чергу важливо для розвитку підприємства.

Під інтенсифікацією розуміється процес розвитку виробництв на основі досягнень науково-технічного прогресу і застосування інноваційних засобів виробництва, більш досконалих форм організації праці та технологій, що дозволяють забезпечувати економію всіх видів ресурсів у розрахунку на одиницю продукції. Виявлено види інновацій та зроблено класифікацію їх за ознаками впливу на інтенсифікацію виробництва (рис. 2). Використовуючи результати класифікації інновацій, можна зробити висно-

вок, що між новацією та інновацією існує різниця, що полягає в тому, що новація стає інновацією лише тоді, коли використання новації сприяє зниженню витрат ресурсів на одиницю продукції, що надалі на певному етапі її життєвого циклу призведе до отримання економічного, соціального або іншого ефектів.

Рис. 2. Класифікація інновацій за критерієм інтенсифікації виробництва [7]

Інвестиційна політика є складовою частиною інноваційного процесу. Вона визначається на мікрорівні й визначається кожним інвестором само-

стійно. У той же час повинен бути й макрорівень такої політики, що формується в державі та визначає його місце в економічних процесах і безпосередньо позначається на характері, видах інвестицій і об'єктах інвестування. Інвестиційна політика – система господарських рішень, які визначають обсяг, структуру й напрям капітальних вкладень, що забезпечують зростання і відновлення фондів.

Особливе місце в механізмі інвестиційної політики належить законодавству. Без нього неможливо ефективно реалізувати зазначені напрями державної інвестиційної політики. Інвестиційне законодавство в основному виконує регулятивну функцію. Але не менш важливими при здійсненні інвестиційної політики є охоронна, виховна, інформативна й превентивна функції. Інвестиційне законодавство є запорукою стабільності економіки держави й створення гідних людини умов життя.

Існує велика проблема правового забезпечення інноваційної діяльності будівельних підприємств, яка дуже багатогранна і вимагає комплексного підходу, що враховує матеріально-технічні, соціальні, політичні та інші особливості формування і розвитку галузі. Важливим є та обставина, що ця проблема плідно вивчається на різних рівнях, що зумовлює реальні перспективи стійкого розвитку будівельного комплексу.

Стимулювання інноваційної діяльності можна забезпечити через механізм впливу, що включає сукупність форм і методів стимулювання персоналу, які базуються на розвитку майново - трудових відносин, що складаються на підприємстві. Аналіз наукових досліджень показав, що методи впливу на персонал залежать, насамперед, від досягнення цілей, які ставить вище керівництво виходячи з інтересів власників з урахуванням ступеня впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність підприємства. Ці фактори, з точки зору впливу на персонал, можуть бути короткостроковими і довгостроковими. Методи стимулювання повинні враховувати також характер і рівень розвитку майново - трудових відносин на підприємстві, а також способи впливу на персонал в залежності від об'єкта мотивації, кар'єрної спрямованості і методів винагороди [8] .

Нами проведено обстеження крупних будівельних підприємств Харківського регіону. Оцінку роботи будівельних підприємств за ступенем їх рівня доходу наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Дохід від реалізації продукції будівельних підприємств
 Харківського регіону (тис. грн.) *

	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
АТ «Трест «Житлобуд – 1»	318881	324325	344943	365254	393095
АТ «Житлобуд – 2»	130160	139706	144752	152615	154033
АТЗТ «Спецбуд-монтаж»	134860	140652	149745	158651	169849
АТ «Спецбуд – 3»	35649	36806	39222	40458	41394
Будівельний альянс «Моноліт»	20354	20700	21480	22146	22381
АТЗТ «Макрокап Девелопмент Україна»	24243	25044	25772	27697	28497
ТОВ «Констракшн груп інтернешнл»	31213	31439	32130	34097	36811
ВАТ «Строй-інвест»	18942	19701	19783	21175	22028
Будівельна компанія «Авантаж»	34215	35267	36292	37045	37110
Будівельна компанія «Флас»	28116	29280	29352	31532	32845
Будівельна компанія «Альянс-Девелопмент»	26156	26970	28848	30481	31839

Джерело: складено автором на основі [9]

Проаналізував наведені дані (див. табл. 1) можна зробити висновок, що АТ «Трест «Житлобуд-1» протягом 2008 – 2012рр. отримувала самий великий прибуток від реалізації продукції. Цей прибуток неухильно зростає від року в рік. АТЗТ «Спецбудмонтаж» протягом перелічених років теж нарощувала дохід від реалізації продукції. Динаміка зростання доходу від реалізації продукції у АТ «Житлобуд-2» має теж позитивну динаміку і він посідає третє місце серед великих будівельних компаній м. Харкова. Всі інші підприємства теж мають стабільний дохід від реалізації продукції, який з кожним роком нарощується.

Всі будівельні компанії активно використовують нову техніку, інвес-

тують у впровадження нових інноваційних ресурсозберігаючих технологій. Це дозволяє збільшити рівень доходності підприємств.

Будівельна галузь України має специфічні особливості, які пов'язано з одного боку із зростанням собівартості і ціни на будівельну продукцію, а з іншого боку із відставанням українських виробників будівельної продукції від розвинутих країн щодо якості ресурсів. У сучасних економічних умовах для забезпечення стійкого економічного росту будівельної галузі та виробництва конкурентоспроможної продукції обов'язковим є зниження матеріаломісткості будівельної продукції.

На сучасному етапі розвитку будівельного комплексу України великого значення набуває раціональне та ефективне використання матеріальних ресурсів для високоефективного функціонування підприємств, оскільки вважається, що вони становлять найважливішу складову виробничих ресурсів. У будівництві, як в однієї з матеріаломістких галузей державної економіки вартість матеріалів, конструкцій і будівельних виробів складає близько 65% вартості будівельно-монтажних робіт. У зв'язку з цим кожний відсоток зниження витрат матеріально-технічних ресурсів у процесі виробництва заощадить будівельним організаціям значні кошти.

Основними методами стимулювання інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу можна вважати:

- економічні;
- адміністративні;
- соціальні;
- психологічні.

Найбільш суттєвими методами стимулювання інноваційної діяльності, на нашу думку, є економічні стимули, які нерозривно пов'язані з рівнем заробітної плати, участю в капіталі, участю в прибутках і доходах, майново-трудовами відносинами на основі розвитку бюджетування, яке підводить економічну основу для розвитку колективних форм стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві.

Вибір форм стимулювання інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу здійснюється на основі рішення наступних завдань в заданій послідовності:

1. Визначення класу форм стимулювання.

2. Розподіл обсягів стимулювання за рівнями бюджету.

3. Визначення оптимального співвідношення обсягів стимулювання інноваційної діяльності, що надаються на поворотній та безповоротній основі на різних стадіях інноваційного процесу.

4. Вибір форм стимулювання інноваційної діяльності.

Висновки

В результаті дослідження встановлено, що розвиток інноваційної діяльності на підприємстві пов'язано з безперервним вдосконаленням засобів і предметів праці, сучасних методів і систем управління, з активним впровадженням у виробництво досягнень науки, техніки і передової практики. Постійне оновлення технологій робить інноваційну діяльність основною умовою стабільної роботи підприємства в умовах конкуренції.

Аналіз рівня отримання доходу підприємствами Харківського регіону довів, що збільшення рівня доходності підприємств відбувається у першу чергу за рахунок використання нової техніки та інвестицій у впровадження нових інноваційних ресурсозберігаючих технологій.

Зроблено висновок про те, що найбільш суттєвими формами і методами стимулювання інноваційної діяльності є економічні стимули, які є основою для розвитку колективних форм стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві.

Література

1. Буркинський, Б. В. *Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону [Текст]* / Б. В. Буркинський, Є. В. Лазарева / НАН України ; Інститут проблеми ринку та економіко-екологічних досліджень. – О. : ІПРЕЕДНАН України, 2007. – 140 с.

2. Воронєцький, Л. І. *Управление интеллектуальной собственностью и инновационная экономика: Научно-инновационная политика в регионах Беларуси [Текст]* / Л. И. Воронєцький // *Материалы республиканской научно-практической конференции (Гродно, 19–20 октября 2005г.)*. – Мн. : ГУ «БелИСА», 2006. – 100 с.

3. Ганієва, А. Р. *Оцінка інноваційного потенціалу підприємства [Текст]* / А. Р. Ганієва // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2004.

– № 5. – С. 45 – 51.

4. Поліщук, Н. В. Державна підтримка активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва [Електронний ресурс] / Н. В. Поліщук // Інвестиції та інновації в економіці. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=302.S>. – 2.09.2014.

5. Ситник, В. П. Завдання наукових установ УААН щодо організації наукового менеджменту у сфері інтелектуальної власності та маркетингу інновацій [Текст] / В. П. Ситник // Економіка АПК. – 2005. – № 8. – С. 3 – 9.

6. Шевчук, В. Я. Умови ефективного інвестування в будівництві [Текст] / В. Я. Шевчук. – К. : Будівельник, 1991. – 112 с.

7. Шагалова, Т. В. Развитие форм и методов стимулирования персонала к инновационной деятельности на предприятиях Нижегородской области [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (управление инновациями)» / Т. В. Шагалова. – Нижний Новгород, 2011. – 24 с.

8. Серьогіна, Н. В. Консеційна діяльність у стратегіях розвитку будівництва [Текст] / Н. В. Серьогіна, Н. А. Петриненко // Вісник соціально-економічних досліджень. – Вип. 21. – О. : ОДЕУ, 2005. – С. 241 – 245.

9. Державний комітет статистики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – 2.09.2014.

Надійшла до редакції 2.09.2014, розглянута на редколегії 19.09.2014

Рецензент: д-р екон. наук, проф., зав. каф. «Економіки підприємства, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку» **О. В. Димченко**, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, м. Харків.

ФОРМЫ И МЕТОДЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ХАРЬКОВСКОГО РЕГИОНА

В. Е. Лукьянченкова

В статье рассмотрены аспекты инновационной деятельности предприятий строительного комплекса. Доказано, что высокая инновационная активность экономики обеспечивается ведущей ролью государства на научно-техническом рынке, в определении национальных приоритетов и активным воздействием государства на процесс инновационного развития через систему экономического стимулирования. Анализ уровня получения

дохода строительными предприятиями Харьковского региона доказал, что увеличение уровня доходности предприятий происходит в первую очередь за счет использования новой техники и инвестиций во внедрение новых инновационных ресурсосберегающих технологий. Сделан вывод о том, что наиболее существенными формами и методами стимулирования инновационной деятельности являются экономические стимулы, которые являются основой для развития коллективных форм стимулирования инновационной деятельности на предприятии.

Ключевые слова: стимулирование, инновационная деятельность, метод, строительные предприятия.

FORMS AND METHODS OF FOSTERING INNOVATION, BUILDING ENTERPRISE KHARKIV REGION

V. E. Lukianchenkova

The article discusses aspects of innovation activity building complex. Proved that high innovation activity of the economy provided the leading role of the state on the scientific and technical market, the definition of national priorities and the active influence of the state on the process of innovation development through economic incentives. Analysis of the level of income generation by building enterprises of Kharkiv region showed that increasing the level of profitability of enterprises occurs primarily through the use of new equipment and investment in the introduction of new, innovative energy-saving technologies. The conclusion of the volume, the most essential forms and methods of fostering innovation are economic incentives that are the basis for the development of collective forms of fostering innovation in the enterprise.

Keywords: incentives, innovation, purpose, construction companies

Лук'янченкова Вікторія Євгенівна – здобувач кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова, м. Харків, Україна, e-mail: vika_l01@bk.ru.